

Powšitkowne wozjewjenje ėlowjećich prawow

Zjednoćenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž tworj plipóznaće wšěm ėlonam ėlowjeskeje swójby plišušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znajechanje ėlowjećich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje ėlowjestwa hluboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so ėlowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda rěćenja a wěry, jako najwyše prócowanje ėlowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, ėlowjeće prawa z knjejestwom prawa škitać, zo njeby so ėlowjek k zběžkej plećiwo tyranstwu a potłóćowanju jako poslednjemu srědkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice plećelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednoćenych narodow we wustawkach znowa svoju wěru do zakładnych ėlowjećich prawow, do dostojnosće a hódnoty ėlowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkručili a wobzamknuli, socialny postup a lěpše žiwjenske poměry pli wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednoćenymi narodami powšitkowne respektowanie a zwoprawdženje ėlowjećich prawow a zakładnych swobodow plesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutech prawach a swobodach plewšo wažne za połne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadžizna

tute Powšitkowne wozjewjenje ėlowjeciċh prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychu kóždy jednotliw a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatk u měli a so prócowali, plez wučbu a kublanje respektowanie tutech prawow a swobodow spěchować a plez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske plipóznaće a zwoprawdženje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejestwu podstejacych teritorijow zarućeć.

Artikl 1

Wšitcy ėlowjekoj so wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadzeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznawanja, kaž po rasy, barbje, splahu, rěči, religiji, politiskim abo druhim pleswědženju, narodnym abo socialnym pochodze, po zamóženju, narodze abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle ċinić na zakladze politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba plišuša, njedžiwajo na to, hać je njewotwisny, hać pod rukowaćelstwom stej, hać njewobsedži swójske knježerstwo abo hać podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo roboćanstwje džeržeć; njewólnistwo a wikowanje z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podćisnyć ėwělowanju abo surowemu, njeċlowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudze jako prawakmany plipóznaty hyć.

Artikl 7

Wšitcy ėlowjekoj so pled zakonjom runi a maja b jez diskriminaeije prawo na jenaki škit plez zakoa. Wšitey maja pawo na jenaki škit plećiwo kóždej diskriminaciji, kotraž by pledležace wozjewjen je zraniła, a plećiwo pobzbuđen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola plišušnych nutłkostatnych sudnistwow plećiwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonu plistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje džržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w połne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej plećiwo njemu zapoloženj; chłostanskoprawnej skórzžbje plez njewotwisne a njestronske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, dolhož njeje jeho wina w zjawnyln jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane ċeše chłostan je wuprajić hać te w času chłostajolnneho jednanja plihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zaplmmjenjam do swojeho priwatneno žiwjenja, swojeje swójby, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo njezakonskim škodam swojeje ċesće a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit plećiwo tajkim zaplmmjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutłka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do swojeho kraja wróćić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach pled plesćěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže plesćěhanja dla ryzy njepolitiskicn złóstnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednoćenycn narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu plišušnosć.

Nikomu njesmě so jeho statna plišušnosć swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, svoju statnu plišušnosć změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w ženťwykmanej starobje maja bjez wobmjezowanja na zakladze rasy, statne je plišušnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójb u založić.

Woni maja jenake prawa pŕi zmandźelenju, w mandźelstwje a pŕi rozwjazanju mandźelstwa.

Zmandźelenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej pŕezjednosći pŕichodneju mandźelskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo wopŕija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znromadnosći z drunimi, zjawnje abo priwatnje pŕez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedźbowanjc nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopŕija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njeđižiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, pŕijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednoćenja za měrliwe zaměry.

Nichtó n jesmě so nuzować, zjednoćenstwu pŕistušec.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so pŕi rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo pŕez swobodnje wolenycn zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjenjemi prawo na pŕistup k zjawnym zastojnstwam w swoim kraju.

Wola ludu tworŕi zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić pŕez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowne a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólbny mocus.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže pŕez nutŕikostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne dźěło wobkedźbujo organizaciju a pomocne srědkŕi kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosć a swobodne wuwŕice swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na dźěło, na swobodnu wólb u powołanja, na pŕiměryjene a spokojace dźělowe wuměnjjenja kaž tež na škit pŕećiwu bjezdźělnosći.

Wšŕicy čłowjekoj u maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake dźěło.

Kóždy, kiž dźěła, ma prawo na sprawne a pŕihódn e zarunanje dźěła, kotrež jemu a jeho swójbje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnynŕi napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit svojich zajimow dźěłarnistwa založiť a tajkim pŕistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na dźělowe pŕestawki a swobodny čas inkluziwnje pŕiměryjene wobmjezowanje dźěloweho časa kaž tež na prawidłowny pŕaćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na za swo ju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójbje pŕiměryjeni žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drasćenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezdźělnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo druheje straty svojich zežiwjenskich srědkow pŕez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a dźěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm dźěćom, mandźelskim a njemandźelskim, pŕisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kublanje. Wućba dyrbi znajmjenša w elementarnym abo zakładnym schodźenku darmotna być. Elementarna wućba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wućba dyrbi powšitkownje pŕistupna być, a wysokošulska wućba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kublanje dyrbi na pólne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na sylnjenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnycn swobodow wusměryjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a pŕećelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spěchowac a dźěławosć Zjednoćenycn narodow za zdźerženje měra podpěrować.

Starši maja pŕěnjorjadne prawo družinu kubljanja wuzwolić, kotrež ma so jich dźěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdźělec, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn dźěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurustuja za njeho jako tworŕićela z dźěłow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody pólne zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće napŕećo tej zhromadnosći, w kotrež je jeničce móžne swobodne a pólne wuwŕice jeno wosobiny.

Kóždy podleži pŕi wužiwanju svojich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakon jeničce za tón zaměr pŕedwidźŕi, pŕipóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćŕi a sprawnym žadanjam moralkŕi, zjawneno porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w napŕećiwku k cilam a zasadam Zjednoćenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułowować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke dźěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjen ju wuprajenycn prawow a swobodow měritej.